



היה היה חייל קרבי בעל גוף של ענק,

לב של זהב ותמימות של נער בן 15

בה שְׁלוֹם מוֹלְכוֹ? שאל הרמטכ"ל, רב־אלוף צבי צור, את מלצר בית ציוני אמריקה. כי היה זה מינהג קבוע של צורה, בבואו לבית ציוני אמריקה, לשאול על שומר־הלילה משה מולכו, הענק שפעם היה חייל בגדוד הרביעי של חטיבת גבעתי.

„מולכו מת“, ענה המלצר ופניו של הרמטכ"ל קפאו קמעה בצער עמוק וכנה. כי יותר מכל חייליו מימי הקרבות, שמר מולכו על קשר עם המפקד, הרבה לבקר ב־ביתו כדי להתייעץ עמו בכל בעיה. לצורה היה קשה במיוחד להאמין כי האיש היה חסון הלך לעולמו. כי יותר מאשר היה חייל־לשעבר, היה משה מולכו אגדה.

★ ★ ★

המעטה האימתני

ספור אחד מתאר כיצד הופיע מולכו בפעם הראשונה במחלקה הקרבית ש־

מותו של קזאבלאו

ולחטער על עמדת המיקלע. האנשים נש־ ארו קפואים מסתו.

או נכנס מולכו לפעולה. הוא עבר בש־ פיפה מאיש לאיש, גער בו: „קום וניתן להם באבי אביהם. אל תפחד, קומו! והוא רץ ראשון במעלה המדרון, כשהוא צוח, בניגון ספרדי של שמחת תורה, את הפסוק: „יהוה מלך, יהוה מלך, יהוה ימלוך לעולם ועד!“ בעקבותיו הסתערה המחלקה כולה, כשיתר החיילים חוזרים אחריו על התפילה. הם פרצו אל תוך העמדה המצרית, כבשה אחרי קרב קצר. אך מולכו לא נרגע. הוא השתולל כמי שאבדו לו כל חושיו, ריסק עצמות בידים ריקות. היה צורך שהחובש יוריק לו זריקת־הרדמה, כדי שירגע. כאשר התעורר, כעבור 30 שעות, שוב היה נסוך על פניו חיזוק של תינוק תמים.

★ ★ ★

גיבור בסרט עידתי

הבריו לגדוד היו רגילים לראות את מולכו סוחב לבדו את שלושת מקלעי המחלקה, עד לנקודת ההיערכות וממנה חזר רה לבסיס. ארגוני התחמושת הכבדים היו בידי כנוצה, כאשר היתה חוזרת המחלקה מפעולה, צעד מולכו תמיד האחרון. ואז היה מופיע עמוס כמו פרד ופניו הרחבים מתבקעים בעלה. מלבד הנשק והתחמושת היה סוחב עמו תריסר תרנגולות לקומוץ מחלקתי.

הסוד הגדול של משה מולכו באותם הימים היה פשוט: בפעם הראשונה בחייו היה אהוב ורצוי בהרבתו. חבריו ממש העריצו

שוב רעמי צחוק. מולכו ניגש ל־ אחד הצוחקים, לפת אותו בעורפו והרימו כאילו היה כלבלב. הוא ניער אותו ב־ אוויר, צעק אל תוך פניו המבוהלות: „ממור! בן ממור! אתה עושה צחוק מאדם שיכול להיות אבא שלך“ והוסיף עוד כמה קללות. המיסכן פירפר באחיו עד שהחיל החוש הירפה ממנו. „עכשיו תהיה ילד טוב ו־ תראה שיש לי לב זהב.“

כך היה. אנשי המחלקה — כולם בעלי עבר קרבי מהלל — קיבלו את הענק כ־ איש חברתו ועד מהרה גילו את לב הזהב שמתחת למעטה האימתני. המעטה היה אי־ מתני במיוחד, בשל כתובות הקעקע שכיסו את כל גופו העליון של מולכו. על זרועות השמאלית, היתה מקועקעת הכתובת „חרות או מחתו“ את חזהו עיטרו ציורים של לב נעוץ בחץ, של עץ ענף הנושא את הכותרת „אני אוהב אותך מולדת“, ושל שני לוחות הברית. „ציורו לי אותם כל פעם שהייתי בבית־סוהר“, סיפר לחבריו. יום אחד גילו הסוהרים האנגלים כי כתובת הקעקע שעל זרועו הימנית אינה אלא סמל „רק כן!“ של האצ"ל. הם ניסו למחוק את הסמל בקירות סכין. הסמל נשאר, מכוסה ומסוער בצלקות ארוכות.

★ ★ ★

תינוק תמים מסתער

משה מולכו עלה ארצה בהיותו בן 30. הוא עזב את בית הקפה הקטן ש־ היה לו בעיר בורסה שבתורכיה, התגנב ארצה ללא תעודות. הוא השתקע בשכונת התקעה, תל־אביב, הפך במהרה רמות ידו־ עה בכל שכונות העוני של העיר. גם ה־ חוק הכיר אותו מקרוב, כי מולכו תמיד נכנס לצרות. בגוף המגודל של מולכו, כשל נער בן 15. מוח זה לא היה מסוגל לשלוט על השרירים האדירים, שהיו עו־ שים שמות כל אימת שמוולכו השתכר או דימה לעצמו שנעשה עחל למישהו.

כאשר שמע כי פרצו מאורעות בשכונות הספר, היה חוזר ליפו ונטפל לערבי הרא־ שון שנקרה לדרכו. התוצאה, לרוב: עוד כמה חודשי מאסר. אהבתו הגדולה היתה אמו הקשישה. על כן, כאשר נפטרה זו, הילך כמטרף. הילדים החלו רודפים אחריו ברחוב, צועקו עליו כעל משוגע. חרפה זו

הוא החליים גם מפגיעה גוראה זו. אך ימיו כחייל קרבי חלפו ללא שוב. הוא השתחרר כנכה מלחמה, ניסה להסתדר בחיים חדשים כי לסורו כאיש ריב ומדון לא רצה לשוב. על כן, כאשר פירסמה מו־ עצת פועלי חיפה קריאה למתנדבים שיעלו על אניות כמלחים, נענה בשימחה רבה. ה־ עובדה שהאניות היו מושבתות, בגלל מרד הימאים, וכי קריאת מועצת הפועלים באה אחרי שהמרד נשבר בכוח הרווע, לא עו־ יינה אותו. דברים כאלה היו נשגבים מה־ בנתו.

★ ★ ★

השראה למחזה

מ־שך שנתיים הפליג כאיש סיפון. באותה תקופה נשא לאשה את אסתר בת־דודתו, נכנס לגור בבית ערבי נטוש ביפו. כאיש נשוי ירד שוב ליבשה, התקבל, בשל נכותו, כשומר־לילה בבית ציוני אמריקה בתל־ אביב. שם שקע באלמוניות השיגרתית של אורח פשוט ואפור.

אלא שאורח אפור זה נתן השראה לאחת הדמויות הסגנוניות ביותר של התיאטרון העברי. המחזאי יגאל מוסינזון, אשר שימש תקופת־מה כקצין־תברות של גדוד צורה, הכיר שם את מולכו. הוא תירגם היכרות זו לזמות המרכזית של מחזהו, קזאבלאו. כך קרה, שעל אף היות גיבור המחזה מא־ רוקאי, דיבר גיב ספרדי מובהק של יוצאי תורכיה ויוון, התנהג כמשה מולכו יותר מאשר כבן העיר קזאבלאנקה.

במחזה התלבט קזאבלאו המשותחר בבי־ עיות הקליטה החברתית בחברה אשכנזית ברוברת מולכו לא התלבט. הוא לא התעמק בהתנגשויות עדתיות־חברתיות, הסתמך במי־ לוי תפקידו ובניהול חיים צנועים בשכונתו. לפתע, לפני חודשים מעטים, חש בכא־ בים תזקים בחזהו. אשתו ובני משפחתה אילצוהו בכוח ללכת לרופא. הקביעה: הת־ קפת לב. הכאבים תכפו, אך מולכו סירב לקבל כל טיפול רפואי. „אני אלך לרופא“ שאל בן ה־58 בתמהון, „אני מסתו ממחלה? תראה, הגוף שלי כמו ברזל!“ לא פעם היה נתקף כאבים בלילות השמירה הארוכים. הוא היה חורק בשיניו ושותק, כשמש־ ביום מתנשא הבית הגדול, הריק מאדם.

שוב פקדה אותו התקפה חזקה, בביתו, בנוכחות אשתו. היא מיהרה להזעיק רופא. מולכו התרומם ממיטתו, נופף אגרוף אדיר מול פני הרופא המופתע. „לך לאמא שלך!“ צעק עליו. „אני לא אמותו“

ובכל זאת מת. אחרי שלקח את משכורתו בבית־ציוני אמריקה ובילה שעתים בהצגה יומית של קולנוע יפואי, עלה בצעד מאו־ שש לדירתו. אשתו לא היתה שם.

כעבור דקות ספורות הופתעו השכנים לשמוע את כלבו של מולכו מיבב בפתח דירתו. „בחיי“, אמרה השכנה לבנה הצעיר, „הוא בוכה כאילו הבעל שלו מת.“ היא לא ידעה כמה נכון ניחשה.

אותו — והוא השיב להם אהבה אבהית. את העבודות הקשות והבלתי־אהודות ביותר בצבא היה מקבל על עצמו מרצון. במיוחד העריץ את המ״מ הילדתי שלו. לכל מקום רץ אחריו כמו כלבלב.

אדם כזה מצא את דרכו באופן טבעי אל הגיפים של שוועלי שמשון. כך קרה, שכאשר ירדו צלמי העתונות מתל־אביב, לראות את החזית, עזו על משה מולכו. החייל המזוקן והמרושל, חובש הקסדה, הפך דיוקן מפורסם בכל רחבי העולם, כסמל החייל העברי של מלחמת העצמאות. אשתו אסתר, אותה נשא אחרי שחרורו מן הצבא, יודעת לספר עוד פרק מאגדת בעלה: כיצד נפצע קשה בקרב. היה זה, לדבריה, ליד כפר עפא, ישוב ערבי קטן בניו מחימר ומדום של חיילים מצריים וישי־ ראלים, בצילו של מיבצר עיראק סחיידאן הנורא. שני לילות רצופים ניסתה פלוגתו של מולכו לחזור לכפר, אך המצרים הת־ בצרו בו ביסודיות בלתי־יחידה.

בלילה השלישי הורה המפקד לכל אנשיו לשכב לישון מוקדם, כי עם שחר ינסו שוב לפרוץ, הפעם אחרי ריכוך ארטילרי. למולכו לא היה אימון בארטילריה. הוא רץ ידע כי יש לפנות מעבר דרך הגדרות וה־ מוקשים של המצרים. כאשר נרדמו כל אנשי היחידה עלה על גיפ גיפ תומרי נפץ, נסע עד לגדר המצרית. שם הניח את חומר הנפץ, הפעילו ופרץ פירצה אדירה בביצורים. בדרך חזרה עלה על מוקש. כשחזהו מלא רסיסים, וכל גופו שותת דם, הצליח לחזור ליחידתו. כמו גיבור בסרט עלילתי



משה מולכו מתכופף בין שני מפקדיו מימי הקרבות. מימין: סגן־אלוף שמעון אבידן, מפקד חטיבת גבעתי. מימין: צבי צור, אז מגיד של מולכו, כיום רמטכ"ל של צה"ל.

עם גבעתי וצירה